AUT, L, 2012, p. 55-64

G. IVĂNESCU, ÎNTEMEIETOR DE ŞCOALĂ LINGVISTICĂ LA TIMIŞOARA

Vasile D. ŢÂRA
(Universitatea de Vest din Timişoara)

G. Ivănescu, Founder of a School of Linguistics in Timişoara
Professor G. Ivănescu, correspondent member of the Romanian Academy, was a prominent personality of Romanian linguistics. From 1962 to 1969, he acted as professor and head of department at the Faculty of Philology, West University of Timişoara. In this capacity, he contributed to the creation of the Timişoara School of Linguistics, which gathers scholars and professors of the Faculty, and linguists from the Timişoara branch of the "Titu Maiorescu" Institute of the Romanian Academy. In Timişoara, G. Ivănescu nurtured and inspired the first generation of linguists and scholars, whose research directions and scientific investigations he carefully supervised. In accordance with his guidelines, the linguists from Timişoara focused in particular on the issues concerning the investigation of the West-Romanian dialects and patois, on the history of the Romanian literary language, on stylistics, grammar, and Romance linguistics. Twelve of the linguists and philologists from Timişoara completed their PhD dissertations under the guidance of Professor G. Ivănescu. The Timişoara School of Linguistics, which bears the mark of the professor who founded it, occupies a distinct place in the landscape of Romanian linguistics.

Keywords: *general linguistics, Romance linguistics, history of the Romanian language, literary language, dialectology, grammar, poetics, stylistics, Timişoara School of Linguistics*

Istoria filologiei timişorene este marcată profund de personalitatea profesorului Gheorghe Ivănescu, nu numai pentru că a fost primul şi unicul membru al Academiei Române care a funcţionat până acum la Facultatea de Litere din Timişoara, ci, mai cu seamă, pentru inegalabila sa autoritate ştiinţifică şi morală.

Lingvist de talie internaţională, era recunoscut ca atare de specialişti reputaţi în domeniu, precum fostul său student Eugen Coşeriu, care îi purta un mare şi nedisimulat respect pentru vasta informaţie în majoritatea ştiinţelor umaniste şi pentru originalitatea şi temeinicia ideilor sale în domeniul lingvisticii. Aceleaşi calităţi le remarca şi Iorgu Iordan la fostul său elev, asistent şi urmaş la catedră : „G. Ivănescu este, incontestabil, unul dintre marii noştri lingvişti, şi nu numai în comparaţie cu cei de astăzi. Pe aceştia îi întrece prin marea sa erudiţie, care îl apropie de Hasdeu şi de Philippide. Cu cel dintâi seamănă şi prin bogăţia şi varietatea problemelor lingvistice care îl preocupă. Nu există aproape nici o ramură a lingvisticii care să nu-l fi atras şi să nu-l fi determinat să abordeze una sau alta dintre problemele supuse discuţiei. La aceste calităţi, rare, în general, aş adăuga una, şi mai rară, poate, şi anume: originalitatea ideilor, care, câteodată, surprinde şi chiar derutează, dar nu trebuie să uităm că ştiinţa, în general, progresează tocmai prin noutatea punctelor de vedere ale slujitorilor ei." (v. Iordan 1983: 29).

În 1962, când a fost numit profesor şi şef al Catedrei de limba română de la Facultatea de Filologie a Universităţii din Timişoara, Gheorghe Ivănescu era deja unul dintre cei mai eruditi filologi români, care avea o doctrină lingvistică proprie, ce reprezenta „(caracterizarea îi aparţine), pe de o parte, o sinteză între pozitivismul, determinismul, naturalismul şi idealismul ce s-au manifestat în Europa până în anii 1930, iar pe de altă parte, o modelare originală a structuralismelor occidentale, de pe o poziţie preponderent antropologistă" (Pamfil 2008: 189). „Spre deosebire de mulţi alţi lingvişti, profesorul G. Ivănescu a înţeles mai profund semnificaţia faptelor de limbă, ceea ce i-a permis să exprime păreri noi cu privire la unele dintre legile limbii, la cauzele schimbărilor fonetice, la relaţia dintre sunet şi fonem, dintre dialect şi limba literară sau cu privire la formarea limbii române, la istoria graiurilor şi dialectelor ei, a limbii literare şi a limbii artistice româneşti, precum şi cu privire la anumite probleme ale lingvisticii indo-

BDD-A6480 © 2012 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 02:11:27 UTC)

europene, romanice, slave ş.a." (Şerban-Ţâra 1983:11). Totodată, Profesorul avea o nouă concepţie despre direcţiile şi priorităţile de cercetare ale lingvisticii româneşti. Astfel, istoria limbii române trebuia să rezolve problemele controversate referitoare la formarea limbii şi a poporului român, prin raportarea „faptelor lingvistice la cele istorice şi sociale şi prin explicarea a cât mai multe fapte de limbă prin acestea din urmă" (Ivănescu 1965a: 2); studiile de gramatică descriptivă a limbii române se cereau înnoite printr-o nouă abordare teoretică, din perspectiva relaţiei dintre limbă şi gândire şi, implicit, dintre gramatică şi logică (v. Ivănescu 1963: 259-267; Ivănescu 1964: 193-219); cercetarea limbii literare urma să fie reformată şi abordată pe baza unor concepţii şi metode noi, iar dialectologia trebuia să depăşească stadiul culegerii de material lingvistic şi să treacă la interpretarea şi analiza acestui material în vederea rezolvării problemelor privitoare la istoria, structura şi repartiţia variantelor dialectale ale limbii române (v. Ivănescu 1965a: 2).

Profesorul Gheorghe Ivănescu aducea la Facultatea de Filologie timişoreană, aflată atunci abia în al şaselea an de existenţă, nu numai o experienţă universitară şi de cercetare ştiinţifică pe care niciunul dintre ceilalţi filologi timişoreni nu o poseda, ci şi o nouă viziune asupra calităţii şi cantităţii cercetării ştiinţifice de nivel academic, precum şi a rosturilor învăţământului universitar, întemeiată pe o excelentă formare profesională, dobândită la Universitatea din Iaşi, unde i-a avut profesori pe A. Philippide, G. Ibrăileanu, Iorgu Iordan ş.a. şi completată prin cursurile de specializare la universităţile din Paris şi Roma, între anii 1934 şi 1937, precum şi pe o imensă informaţie în domeniul lingvisticii generale, romanice şi româneşti, al istoriei universale şi naţionale, al sociologiei, al psihologiei, al antropologiei, al filozofiei şi al culturii, în ansamblu. La 50 de ani, profesorul G. Ivănescu era un savant enciclopedist în cel mai deplin înţeles al cuvântului, a cărui unică avere, declarată în toate fişele de personal, era o fabuloasă bibliotecă de specialitate, care îi ocupa până la refuz cele două camere ale apartamentului în care a locuit în perioada timişoreană. Totodată, aşa cum subliniază profesorul Sergiu Drincu, „Era o prezenţă copleşitoare şi inconfundabilă datorită nonconformismului său funciar, erudiţiei de tip renascentist şi desăvârşitei sale onestităţi intelectuale." (Drincu 2006: 226).

Aşadar, când a venit la Timişoara, profesorul G. Ivănescu era o personalitate de anvergura şi de valoarea celorlalţi trei întemeietori de şcoli lingvistice în România: A. Philippide (Iaşi), Ov. Densusianu (Bucureşti) şi Sextil Puşcariu (Cluj). Conştient de acest lucru şi dornic să continue ceea ce făcuse la Iaşi din 1945 până în 1952, când proletcultiştii l-au înlăturat din universitate, profesorul G. Ivănescu şi-a propus să realizeze la Timişoara o şcoală lingvistică asemănătoare cu cea ieşeană, însă cu o amprentă de originalitate transmisă de întemeietorul ei. Cum însuşi mărturiseşte, „ca profesor, şef de catedră, am căutat, prin discuţii personale cu asistenţii şi lectorii de la catedră şi cu studenţii capabili, să-i îndrumez spre studierea realităţilor dialectale româneşti, în special bănăţene. M-am străduit, de asemenea, să dau membrilor catedrei o informaţie asupra celor mai noi metode şi concepţii ale lingvisticii, recomandând în acelaşi timp spiritul critic, şi să organizez munca ştiinţifică a colectivului în aşa fel ca ea să devină cât mai rodnică. Pe de altă parte, m-am străduit să identific între studenţi elementele cele mai capabile, pentru a le îndruma spre munca ştiinţifică, în special spre lingvistică. Cei mai buni dintre studenţii mei de la Universitatea din Timişoara au fost reţinuţi ca cercetători stagiari la Sectorul de lingvistică de la Baza de Cercetări Ştiinţifice din Timişoara a Academiei R.P.R., creat în toamna anului 1963." (Ivănescu 1966: 21-22).

Dintre cele trei tipuri de şcoli care funcţionează în sistemul de învăţământ[1], *şcoala de cercetare ştiinţifică* este cea mai complexă şi mai pretenţioasă. O astfel de *şcoală* trebuie să creeze specialişti profund dedicaţi muncii şi creaţiei ştiinţifice, preocupaţi să dobândească o foarte solidă competenţă profesională, clădită pe o vastă şi variată informaţie de specialitate,

[1] Primele două sunt: *şcoala preuniversitară*, bazată pe educaţie şi informaţie, al cărei rost esenţial este înzestrarea elevilor cu o cultură generală consistentă şi cu posibilitatea de a se orienta în cunoştinţă de cauză spre o profesie, şi *şcoala universitară*, bazată pe informaţie şi educaţie, prin care studenţii obţin o cultură de specialitate şi acumulează cunoştinţele de bază pentru specializarea propriu-zisă, care se obţine prin informaţie continuă şi prin experienţă profesională.

BDD-A6480 © 2012 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 02:11:27 UTC)

obţinută prin parcurgerea întregii bibliografii esenţiale şi prin cunoaşterea a tot ceea ce este nou în domeniu. De regulă, acest tip de şcoală stă sub semnul unei personalităţi dominante, care se impune prin contribuţii fundamentale într-un domeniu de cercetare şi prin originalitatea ideilor sale. Totodată, ea trebuie să aibă, ca suport material indispensabil, şi surse infodocumentare de înaltă valoare academică.

Odată cu venirea profesorului G . Ivănescu la Timişoara s-au împlinit aceste două condiţii majore pentru crearea, în timp relativ scurt, a unei şcoli de cercetare lingvistică în această parte a ţării. Imensa informaţie de specialitate şi biblioteca Profesorului[1], în care se găseau toate cărţile fundamentale, româneşti şi străine, pentru disciplinele lingvistice din programul de învăţământ al Facultăţii de Filologie: lingvistica generală, filologia romanică, istoria limbii române, limba literară, dialectologia, stilistica şi limba română contemporană, dar mai ales dorinţa sa de a întemeia aici o direcţie de cercetare lingvistică au constituit o mare şansă pentru formarea şi evoluţia primei generaţii de filologi timişoreni.

La Catedra de limba română din Timişoara, Profesorul a găsit douăsprezece cadre didactice, dintre care numai G. I. Tohăneanu avea o experienţă universitară, dobândită la Universitatea din Bucureşti, unde funcţionase, ca asistent şi ca lector la Catedra de limbi clasice, între anii şcolari 1949 – 1952 şi 1954 – 1955. Ceilalţi lectori proveneau din învăţământul preuniversitar: Ştefan Munteanu, Vasile Şerban, Ion Muţiu, şi de la Institutul de Lingvistică din Cluj: Ionel Stan, iar cei şapte preparatori abia absolviseră studiile universitare la Timişoara (Rodica Popescu, Ileana Oancea, Vasile Frăţilă şi Dumitru Craşoveanu), la Bucureşti (Petra Pitrop), la Cluj (Gina Nadoş) sau la Iaşi (Vasile D. Ţâra). Deşi erau formaţi la universităţi diferite şi aveau experienţă didactică neomogenă, iar cei mai tineri nu aveau deloc o astfel de experienţă, toţi doreau să devină universitari autentici. Această atitudine a uşurat considerabil strădania profesorului G. Ivănescu de a crea, în doar şapte ani, nucleul unei şcoli lingvistice distincte la Timişoara. În paralel, s-a ocupat şi de Sectorul de lingvistică al Bazei Academiei R.P.R din Timişoara, pe care l-a întemeiat în 1963 şi l-a condus până în 1969. Aici au fost încadraţi, în această perioadă, numai absolvenţi ai Facultăţii de Filologie din Timişoara, pe care Profesorul i-a remarcat ca studenţi cu reale calităţi de cercetători în domeniul lingvisticii. Între aceştia se numără Maria Sitaru-Purdela, Sergiu Drincu, Crişu Dascălu, Doina Bogdan-Dascălu, Olimpia Şerban-Berca, Eugen Berca-Dorcescu, Doina Babeu, Dorin Uriţescu, Livia Caranda-Vasiluţă, Rodica Sufleţel-Moroianu, Livius Bercea şi Ionel Funeriu, care, mai târziu, au devenit personalităţi cunoscute ale filologiei româneşti.

Pentru că atunci toţi se aflau la începutul carierei universitare, iar la Timişoara nu exista încă o tradiţie de cercetare filologică, profesorul G. Ivănescu a avut în vedere toate detaliile sistemului de cercetare ştiinţifică atunci când a iniţiat procesul de constituire a şcolii lingvistice timişorene. Astfel, mai întâi i-a testat pe fiecare preparator şi asistent în parte şi le-a alcătuit câte un program de completare a informaţiei de specialitate, cerându-le să parcurgă toate cărţile fundamentale de lingvistică generală şi românească la care nu avuseseră acces până atunci, pentru că se aflau în fondul secret ori nu se găseau deloc în bibliotecile româneşti, dar existau în biblioteca Profesorului, care le oferea spre lectură, cu maximă dărnicie, tuturor celor interesaţi. Studiile recente se găseau în librării şi în revistele de specialitate, aşa că fiecare putea să şi le procure pentru biblioteca personală, deoarece sectorul de filologie al Bibliotecii Universitare era încă foarte sărac.

Informaţia ştiinţifică trebuia asimilată critic, în conformitate cu modul de gândire şi cu preocupările ştiinţifice ale fiecăruia dintre ei. De cele mai multe ori, Profesorul le propunea o discuţie individuală sau în catedră pe marginea cărţilor pe care le citeau. O contribuţie esenţială în această privinţă l-au avut şedinţele bilunare, uneori săptămânale, de catedră, în care se prezentau şi se discutau, în exclusivitate, lucrări de lingvistică. Problemele administrative (state de funcţiuni, planuri de învăţământ, programe de activităţi politice şi educative etc.) se rezolvau

[1]Din 1988, această valoroasă bibliotecă de specialitate a fost integrată între colecţiile Bibliotecii Universităţii timişorene, devenită, din 1992, Biblioteca Centrală Universitară „Eugen Todoran” din Timişoara.

BDD-A6480 © 2012 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 02:11:27 UTC)

de către şeful de cabinet, ajutat de unu sau doi colegi. Profesorul nu discuta decât rareori astfel de probleme şi numai în particular cu cei care aveau obiecţii ori vreo nemulţumire.

Capacitatea de creaţie ştiinţifică este o condiţie *sine qua non* a calităţii unui cercetător sau universitar autentic. Pentru a-i verifica, dar mai ales pentru a-i stimula în acest sens, Profesorul le cerea, îndeosebi celor mai tineri, să elaboreze comunicări ştiinţifice pe diverse teme de lingvistică, pe care aceştia le prezentau în cadrul şedinţelor de catedră sau la simpozioanele şi sesiunile de comunicări locale ori naţionale, dar şi recenzii sau articole pe care, de cele mai multe ori, le citea în prealabil şi le completa cu informaţii suplimentare ori le „cioplea" din punct de vedere stilistic. Tuturor, observaţiile şi corecturile Domniei Sale le-au fost de mare folos în dobândirea deprinderilor de redactare corectă a unui text ştiinţific.

Individualitatea unei şcoli de cercetare este dată de o direcţie fermă şi coerentă de selectare a temelor şi a metodelor de investigare ştiinţifică, de o abordare şi interpretare originală a faptelor de limbă, precum şi de o viziune specifică asupra domeniului de cercetare şi a relaţiilor acestuia cu altele înrudite. În această privinţă, profesorul G. Ivănescu a fost mentorul ideal. Cunoscător profund al tuturor doctrinelor lingvistice, de la comparatiştii şi neogramaticii din veacul al XIX-lea până la structuraliştii, generativiştii şi pragmatiştii din secolul al XX-lea, Domnia Sa ne atrăgea mereu atenţia asupra greşelilor pe care le-au făcut susţinătorii acestora, ne spunea ce ar trebui să reţinem din părerile şi metodele lor de cercetare şi insista, cu deosebire, asupra modului în care ar trebui să studiem mai corect şi mai eficient limba, în ansamblu, şi româna, în special. Era convins că studiul limbii trebuie făcut mai cu seamă din perspectivă diacronică şi în strânsă relaţie cu istoria şi cu structura societăţi.

Despre întemeierea unei şcoli lingvistice la Timişoara, profesorul G. Ivănescu şi-a mărturisit nu numai intenţia de a o realiza, ci şi domeniile şi direcţiile de cercetare pe care filologii timişoreni ar fi trebuit să şi le asume cu prioritate. În concepţia sa (v. Ivănescu 1965a: 2), aceştia urmau să-şi îndrepte atenţia spre studiul graiurilor dacoromâne de vest, îndeosebi a celor vorbite în Banat, Crişana şi Oltenia, şi spre cercetarea problemelor fundamentale ale istoriei limbii române literare: originile şi baza dialectală, periodizarea, procesul de constituire şi de unificare a normelor exprimării culte, precum şi spre cercetarea limbii scriitorilor români din perspectiva stilisticii lingvistice şi literare. De asemenea, ar fi vrut să creeze la Timişoara o direcţie nouă în cercetarea gramaticii şi a foneticii limbii române contemporane, conformă cu părerile sale din perioada ieşeană, reluate şi în unele studii de mai târziu. A încercat chiar să înfiinţeze un laborator de fonetică experimentală, pentru care s-au obţinut şi două aparate de înregistrare, măsurare şi descriere a sunetelor, care, însă, n-au funcţionat niciodată, pentru că, din motive financiare, Universitatea nu a cumpărat şi accesoriile tehnice necesare. Prin cursurile de *lingvistică generală* şi de *filologie romanică* pe care le-a ţinut la Timişoara, a oferit un model de abordare interdisciplinară a acestor domenii de cercetare, şi anume: din perspectivă lingvistică, istorică, socioculturală, filozofică şi antropologică.

Cele mai multe dintre aceste iniţiative şi idei ale profesorului G. Ivănescu s-au impus şi au rodit până în prezent, chiar dacă mentorul a plecat din Timişoara în 1969. Multe dintre ideile şi preocupările sale ştiinţifice au fost preluate şi dezvoltate în studii şi cărţi elaborate de cei care l-au urmat, în special de foştii săi doctoranzi: Ştefan Munteanu, Vasile Şerban, Ion Muţiu, Ionel Stan, Vasile Frăţilă, Ileana Oancea, Dumitru Craşoveanu, Vasile D. Ţâra ş. a., dar şi de elevii acestora. Astfel, deşi nu a fost un dialectolog în deplinul înţeles al cuvântului, pentru că nu a făcut anchete dialectale pe teren, Domnia Sa era foarte interesat de cercetarea graiurilor şi dialectelor româneşti, întrucât era convins că acestea pot oferi un bogat material lingvistic inedit, indispensabil pentru studiile de istoria limbii şi de limbă literară. În acest sens, savantul român afirma: „Dialectologia română abia a început să-şi pună problemele de ordin istoric în legătură cu graiurile dacoromâne. Lingviştii români trebuie să se pasioneze de aceste probleme. Ei trebuie să încerce să delimiteze graiurile dacoromâne, operaţie foarte dificilă, pentru că, prin migraţii, acelaşi grai se regăseşte în localităţi din aria altui dialect, bineînţeles mai mult sau mai puţin pur: lingviştii români trebuie să urmărească tocmai aceste roiri ale populaţiei, cu urmările pe care le-au avut ele asupra repartiţiei teritoriale a faptelor de limbă; să încerce a vedea cât de mult urcă

BDD-A6480 © 2012 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 02:11:27 UTC)

în trecut diferenţele dintre diversele graiuri şi dacă unele dintre aceste graiuri n-au rezultat din amestecul a două sau chiar a mai multora dintre ele. O muncă imensă aşteaptă pe dialectologii români" (Ivănescu 1965a: 2). Dintre elevii săi timişoreni, cel care şi-a asumat această muncă de-a lungul întregii cariere universitare a fost Vasile Frăţilă. În opera sa ştiinţifică, alcătuită din 20 de cărţi şi peste 200 de studii[1], care i-au adus notorietatea în domeniu, acesta abordează, în spirit ivănescian, majoritatea problemelor de dialectologie evocate, unele şi cercetate (vezi îndeosebi Ivănescu 1948: pass. şi Ivănescu 1980: pass.), de marele savant. De asemenea, a condus mai multe teze de doctorat în care s-au studiat unele graiuri bănăţene, crişene şi olteneşti, iar, în colaborare cu Richard Sârbu, Ana-Maria Pop şi Gabriel Bărdăşan, a întreprins cercetări ample asupra dialectului istroromân, materialul lingvistic adunat prin anchete pe teren fiind utilizat, deocamdată, la elaborarea a două teze de doctorat şi a trei volume editate. Dar mai sunt şi alţi lingvişti timişoreni care au urmat îndemnul profesorului G. Ivănescu de a studia graiurile şi dialectele româneşti de vest. Între aceştia se numără: Ionel Stan şi Dorin Uriţescu, autori ai *Noului atlas lingvistic român. Crişana*, din care au apărut până acum trei volume; Sergiu Drincu, Maria Sitaru-Purdela, Livia Vasiluţă ş.a. au elaborat *Dicţionarul subdialectului bănăţean*, din care s-au editat, între 1985 şi 1988, primele patru volume; Dorin Uriţescu[2] a susţinut la Timişoara, în 1976, teza de doctorat *Sincronie şi diacronie: fonetismul unor graiuri din nordul Banatului*, editată în 1987 şi reeditată în 2007.

Pentru că nu avea nici răgazul necesar, nici experienţa adunării materialului lingvistic prin anchete pe teren, Profesorul fiind acaparat de munca în bibliotecă, l-a invitat la Timişoara pe George Giuglea, fost profesor la Universitatea din Cluj şi unul dintre cei mai competenţi cercetători ai lexicului, cu deosebire ai terminologiei păstoreşti, şi ai toponimiei româneşti, care, împreună cu Ionel Stan, Vasile Frăţilă şi Vasile D. Ţâra, a făcut, între anii 1964 şi 1967, mai multe anchete onomastice în judeţul Caraş - Severin. Materialul cules atunci a fost utilizat la elaborarea *Dicţionarului toponimic al Banatului*[3], realizat de Vasile Frăţilă, Rodica Sufleţel-Moroianu şi Viorica Goicu. În 1965, George Giuglea şi Vasile D. Ţâra au efectuat o anchetă toponimică în trei localităţi din Munţii Apuseni: Băişoara, Săcel şi Muntele Săcelului, şi au publicat apoi un studiu referitor la numele de locuri din această zonă (v. Giuglea-Ţâra 1966: 197-220).

Un alt domeniu de cercetare prioritar, recomandat de profesorul G. Ivănescu filologilor timişoreni, era istoria limbii române literare. Se poate spune că direcţia ivănesciană în studiul variantei cultivate a limbii noastre a triumfat mai întâi la Timişoara. Titularii cursului de limbă literară, Ştefan Munteanu (epoca modernă) şi Vasile D. Ţâra (epoca veche), şi-au însuşit atât din studiile Profesorului, cu deosebire din *Problemele capitale ale vechii române literare*, cât şi din discuţiile purtate cu acesta concepţia sa referitoare la originile şi la baza dialectală a românei culte[4], teoria dialectelor literare, periodizarea şi trăsăturile distinctive ale exprimării cultivate în fiecare epocă de evoluţie, metoda de cercetare a limbii literare, orientată spre identificarea,

[1] În aproape toate lucrările sale, profesorul Vasile Frăţilă se ocupă de probleme teoretice şi aplicate ale dialectologiei, onomasticii şi etimologiei. Prin monografia dialectală *Graiul de pe Târnave* (Blaj, Editura Astra, 2005), elaborată, mai întâi, ca teză de doctorat, sub conducerea mentorului său, şi susţinută în anul 1973, el a realizat o lucrare de referinţă de tipul şi de valoarea celor pe care le aştepta profesorul G. Ivănescu de la dialectologii români (v. Ivănescu 1963a: 2).

[2] Din 1990, Dorin Uriţescu funcţionează la York University din Toronto (Canada), unde este profesor titular la Glendon College.

[3] Din această lucrare au fost editate până acum şapte volume.

[4] În concepţia lingvistului ieşean, întemeiată pe o vastă cunoaştere a limbii textelor vechi şi a istoriei socioculturale a românilor, originile vechii române literare trebuie căutate în sociolectele protipendadei din Moldova şi din Muntenia, utilizate începând de prin secolele al XIV-lea – al XV-lea; textele rotacizante (venite din Maramureş, în opinia sa) aveau avantajul întâietăţii faţă de cele coresiene în impunerea primelor norme ale limbii scrise, dintre care unele s-au păstrat până astăzi; în epoca veche, nu a existat o limbă literară unitară, ci mai multe dialecte sau variante literare, întemeiate pe dialecte populare diferite, de aceea nu putea fi admisă teza bazei muntenești a românei culte, nici măcar pentru varianta ei modernă, pentru că aceasta a rezultat în urma unui proces de unificare a vechilor dialecte literare etc. Despre concepţia lui G. Ivănescu referitoare la studiul limbii literare, vezi, mai pe larg, Andriescu 1989: 249-263 şi Munteanu 2012: 387-393.

BDD-A6480 © 2012 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 02:11:27 UTC)

analiza şi explicarea cauzelor care au determinat apariţia şi evoluţia normelor vechii române literare şi ale românei literare moderne, procesul de occidentalizare a limbii culte, raportul dintre limba literară şi limba artistică, stilurile funcţionale etc. Ignorate sau criticate, uneori vehement, de ceilalţi specialişti, ideile profesorului G. Ivănescu s-au bucurat de recunoaşterea cuvenită abia odată cu apariţia, aproape simultană, în 1978, a celor dintâi două istorii complete ale limbii române culte (vezi Munteanu-Ţâra 1978 şi Gheţie 1978). La Timişoara, concepţia ivănesciană era, însă, acceptată, prezentată şi aplicată cu un deceniu mai devreme, la cursurile şi seminariile de limbă literară.

Dorinţa profesorului G. Ivănescu de a-i îndrepta pe filologii timişoreni spre cercetarea limbii textelor vechi a fost respectată şi de cercetătorii de la Sectorul de lingvistică al Filialei din Timişoara a Academiei Române, care au studiat limba unor scrieri româneşti din secolul al XVIII-lea şi au elaborat lucrarea *Limba română literară în secolul al XVIII-lea: lexicul tipăriturilor blăjene din perioada 1750-1760,* din care s-au multiplicat, între 1982 şi 1988, şase volume.

Prin studiul său *Limba poetică românească* (v. Ivănescu 1956: 197-224), lingvistul ieşean a întemeiat la Timişoara o direcţie nouă de cercetare a limbajului artistic şi a limbii scriitorilor, urmată îndeosebi de Ştefan Munteanu şi de Ileana Oancea[1]. Profesorul Ştefan Munteanu, autorul unei opere impresionante în domeniul stilisticii teoretice şi aplicate, care l-a impus ca o personalitate distinctă a stilisticii româneşti, spunea următoarele despre concepţia şi contribuţiile savantului ieşean în cercetarea limbii artistice: „pentru G. Ivănescu, teoria limbajului poetic, numită şi stilistică generală, intră în preocupările poeticii sau ale esteticii. Ea are însă ca obiect o parte din sfera de cercetare a acestor ştiinţe , anume *studiul limbii scriitorilor*. Întrucât se ocupă de „limbă", dar în întrebuinţarea individuală dată acesteia de scriitor, care este creator de artă literară, teoria limbajului poetic este o disciplină autonomă, lingvistică şi literară, ceea ce exclude scindarea ei în două ramuri, cum a fost considerată multă vreme, potrivit concepţiei lui Ch. Bally, pe de o parte, şi a lui K. Vossler şi Leo Spitzer, pe de altă parte" (Munteanu 1998:301). Pledând pentru cercetarea limbii scriitorilor din perspectiva poeticii aristotelice şi a limbii literare propriu-zise, profesorul G. Ivănescu considera că „prin limbaj poetic trebuie să înţelegem şi o altă categorie de fapte, pe care le-au avut în vedere şi autorii antici de tratate filozofice sau stilistice, şi anume unele cuvinte, forme gramaticale etc. diferite de uzul comun şi curent într-o anumită epocă din istoria limbii" (Munteanu 1998: 303).

În cadrul Sectorului de lingvistică al Filialei din Timişoara a Academiei Române s-a constituit, încă de la înfiinţare, un grup de cercetători pasionaţi de poetică şi stilistică, alcătuit din: Crişu Dascălu, Doina Bogdan-Dascălu, Olimpia Şerban-Berca, Eugen Berca Dorcescu, Livius P. Bercea, Ionel Funeriu, Maria Foarţă şi Dumitru Vlăduţ (ultimii doi au venit mai târziu), care a întreprins cercetări detaliate şi a elaborat studii valoroase privitoare la stilurile nonartistice şi la limbajul poetic românesc din secolul al XIX-lea. În afara studiilor individuale, concretizate în teze de doctorat, cărţi şi articole de stilistică şi poetică, prin care cercetătorii respectivi au devenit nume bine-cunoscute ale stilisticii româneşti, ei au elaborat şi câteva lucrări colective, pe care le avea în vedere şi profesorul G. Ivănescu: *Limbaj poetic şi versificaţie în secolul al XIX-lea,* vol. I-IV (Timişoara, 1977-1981); *Stilurile nonartistice ale limbii române literare în secolul al XIX-lea,* vol. I-III (Timişoara, 1983-1984); *Elemente lexicale de limbă vorbită în stilurile nonartistice ale limbii române literare din secolul al XIX-lea* (Timişoara,1985) şi *Imaginea în stilurile nonartistice ale limbii române literare din secolul al XIX-lea* (Timişoara, 1986).

Lingvistica romanică a fost, ca şi istoria limbii române, un domeniu de cercetare asupra căruia lingvistul ieşean a stăruit de-a lungul întregii vieţi. Preocupările sale în această privinţă datează din perioada studiilor în Franţa şi în Italia, unde i-a avut profesori, între alţii, pe A. Meillet şi G. Devoto. Întemeiat pe doctrinele lingvistice ale celor doi savanţi, G. Ivănescu a elaborat o concepţie nouă referitoare la studiul limbilor romanice, pe care o regăsim în studiile

[1] Ambii au elaborat teze de doctorat în domeniul stilisticii, conduse de profesorul G. Ivănescu, şi au publicat numeroase studii de poetică şi stilistică, în care faptele de limbă şi de stil sunt analizate şi interpretate în concordanţă cu ideile şi concepţia savantului ieşean.

BDD-A6480 © 2012 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 02:11:27 UTC)

sale, unele nepublicate încă, dar mai ales în cursurile de filologie romanică pe care le-a ţinut, cu câteva întreruperi silite, la Iaşi şi la Timişoara, începând din 1947 până la încheierea carierei universitare. Făcând distincţie între lingvistica limbilor literare si lingvistica limbilor populare, dar mai ales căutând explicaţii pentru schimbările fonetice, morfo-sintactice şi lexicale ce au determinat transformarea latinei în limbile romanice actuale, pe care le găseşte în baza de articulaţie, în baza psihologică, în condiţiile istorice şi socioculturale, în relaţia cu alte limbi indo-europene, în special cu iafetita, profesorul G. Ivănescu a exprimat puncte de vedere noi referitoare la originea limbilor neolatine în ansamblu, dar şi a unor limbi ca etrusca, basca etc. Urmându-i direcţia de cercetare, Ileana Oancea îşi întemeiază cercetările de lingvistică romanică pe „concepţia lui G. Ivănescu despre existenţa a două *tipuri* de lingvistică: *o lingvistică a limbilor populare* (reprezentată de lingvistica istoric comparativă a secolului al XIX-lea) şi *o lingvistică a limbilor literare* (ilustrată de şcoala vosslerianã), având ca teren de argumentare celebra dicotomie din istoria lingvisticii generale, dintre neogramatici şi idealişti, argumentată polemic de Karl Vossler, [întrucât] constituie un punct de plecare teoretic fructuos pentru depăşirea viziunii istoriste, prezente în principalele manuale de lingvistică romanică, pentru că reflectă o altă paradigmă de cercetare decât cea impusă de indoeuropenişti: o paradigmă la fel de importantă şi la fel de tenace şi, mai ales, raportată la modelele şi exigenţele speculative ale timpului, nu mai puţin ştiinţifică, orientând practica şi teoria lingvistică romanică, până la constituirea lingvisticii «ştiinţifice», comparativ-istorice” (Oancea 1993: 26). Fără îndoială, Ileana Oancea, asistenta şi urmaşa profesorului G. Ivănescu la catedra de lingvistică romanică, a fost elevul şi colaboratorul timişorean cel mai devotat şi, totodată, cel mai apreciat de marele savant. Cursul, studiile şi cărţile sale de lingvistică romanică, unele elaborate sub directa îndrumare a Profesorului, se întemeiază pe concepţiile acestuia referitoare la problemele şi metoda de cercetare a istoriei şi structurii limbilor neolatine.

Profesorul G. Ivănescu avea şi un punct de vedere personal referitor la studiul gramaticii limbii române moderne. Preocupările sale în această privinţă datau încă din 1948, când a elaborat un curs de sintaxă a limbii române, pe care l-a predat câţiva ani la Facultatea de Litere din Iaşi. După cum însuşi mărturiseşte, în acel curs, „după o largă expunere critică a doctrinelor gramaticale, ajunsesem eu însumi la o teorie gramaticală mai coerentă şi mai temeinică decât cele de până atunci. Principiul fundamental al acestui curs, principiu care m-a dus la descoperiri de cea mai mare importanţă pentru studiul teoretic şi practic al limbii, era acela al strânsei legături dintre limbă şi gândire: orice fapt de gândire trebuie să-şi găsească expresia în limbă, orice fapt de sintaxă neafectivă este expresia unui fapt de gândire. Concepţia sintactică expusă în acest curs se deosebeşte mult de cea curentă, care este formalistă, întrucât nu ţine deloc seamă de procesul de gândire. Lăsând la o parte faptele de limbă afective, care-şi au altă explicaţie, analiza morfologică şi sintactică se transformă, în cursul amintit, într-o analiză logică” (Ivănescu 1966: 9-10)[1]. Dintre filologii timişoreni, Vasile Şerban, Ion Muţiu şi Dumitru Craşoveanu au elaborat, sub conducerea profesorului G. Ivănescu, teze de doctorat cu teme de limbă română contemporană. În cursurile şi în studiile elaborate de aceştia se regăsesc unele dintre ideile magistrului privitoare la acest domeniu de cercetare lingvistică. Probleme de gramatică românească au fost abordate şi la Sectorul de lingvistică al Filialei din Timişoara a Academiei Române, unde s-au iniţiat cercetări privitoare la formarea cuvintelor în limba română, pe care Sergiu Drincu le-a extins şi le-a finalizat prin elaborarea unei teze de doctorat şi prin publicarea volumelor: *Derivarea cu prefixe: de la latină la română* (Timişoara, Ed. Amphora, 1998) şi *Compunerea şi prefixarea. Repere teoretice în lingvistica românească* (Timişoara, Ed. Amphora, 1999).

Întrucât considera că limba este cel mai complex şi mai vast domeniu sociocultural de investigaţie ştiinţifică, dar şi pentru că nu agrea cercetarea de tip atomist şi descriptiv, Profesorul insista mereu că asupra obligaţiei lingvistului de a se informa şi în alte ramuri ale ştiinţei, care au strânsă relaţie cu lingvistica, precum sunt istoria, sociologia, filozofia, antropologia etc., pentru

[1] Pentru doctrina ivănesciană referitoare la gramatică, vezi Ivănescu 1948; Ivănescu 1963: 259-267; Ivănescu 1964: 193-219; Ivănescu 1965 b: 421- 426 ş.a.

BDD-A6480 © 2012 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 02:11:27 UTC)

că numai aşa poate să înţeleagă, să interpreteze şi să explice corect faptele de limbă studiate. Ceea ce considera, însă, a fi extrem de important pentru formarea şi pentru calitatea unui cercetător al limbii române era solida cunoaştere de către acesta a tuturor domeniilor ştiinţei limbii, de la lingvistica generală şi romanică la istoria limbii, la dialectologia, stilistica, fonetica şi gramatica românească. De asemenea, românistul trebuia să cunoască, pe cât posibil, nu numai latina, ci şi limbile cu care româna a venit în contact de-a lungul timpului: slava veche, greaca, maghiara, germana, franceza etc. Pentru a-i determina pe asistenţi să înţeleagă această mentalitate şi să accepte acest deziderat, Profesorul i-a obligat să ţină două-trei seminare diferite în fiecare an, dintre care cel puţin unul se schimba de la an la an. Astfel, cei mai mulţi dintre ei au ajuns să ţină ore de seminar la toate disciplinele de lingvistică din programul de învăţământ. Chiar dacă efortul a fost mare, câştigul ştiinţific a fost net superior. Pe cei care au fost puşi în situaţia de a ţine cursuri înainte de a-şi fi încheiat stagiul de preparator (ex. Vasile Frăţilă) ori de asistent (ex. Ileana Oancea), profesorul G. Ivănescu i-a îndrumat îndeaproape, citindu-le şi îndreptându-le fiecare prelegere, oferindu-le suportul bibliografic necesar şi asistând uneori la prelegerile expuse de aceştia în amfiteatru, pentru a le semnala eventualele stângăcii sau inexactităţi.

Ştiind că rostul reuniunilor ştiinţifice de orice fel nu este doar acela de a bifa prezentarea unei comunicări de la pupitrul unui simpozion, colocviu ori congres de specialitate, ci mai ales de a cunoaşte lumea ştiinţifică şi de a se face cunoscuţi acesteia, Profesorul i-a îndemnat şi i-a ajutat pe toţi membrii catedrei, dar mai cu seamă pe cei tineri, să participe la evenimente ştiinţifice de referinţă, între care Al X-lea Congres Internaţional al Lingviştilor (Bucureşti, 1967) şi Al XII-lea Congres Internaţional de Lingvistică şi Filologie Romanică (Bucureşti, 1968) au fost cele mai importante.

O altă condiţie obligatorie pentru afirmarea unui centru de cercetare ştiinţifică este editarea unei reviste proprii, valoroasă prin conţinut şi acribie, menită să promoveze şi, cu deosebire, să pună în circulaţie studiile elaborate de specialişti. Având o bună experienţă în alcătuirea şi publicarea unei astfel de reviste, obţinută între anii 1945 şi 1948, când s-a ocupat de editarea „Buletinului Institutului de Filologie Română *A. Philippide*" din Iaşi, vol. X [1946] şi XI-XII [1948], profesorul G. Ivănescu a înfiinţat, la Timişoara, seria de Ştiinţe filologice a „Analelor Universităţii din Timişoara", al cărei prim volum a apărut în anul 1963, iar acum se afla la volumul 49. Despre cum a conceput şi a realizat această publicaţie de referinţă a facultăţii noastre, care, în timp, a ajuns, prin schimbul interbibliotecar mijlocit de BCU „Eugen Todoran", la peste 125 de instituţii academice din ţară şi din străinătate, credem că este mai bine să reproducem mărturia scrisă a Profesorului, făcută în 1966: „Ca redactor responsabil al „Analelor Universităţii din Timişoara", seria Ştiinţe filologice, am pregătit pentru tipar patru volume de studii şi recenzii de lingvistică şi istorie literară, de peste 300 de pagini de tipar (I, 1963; II, 1964; III, 1965; al IV-lea e sub tipar). Am depus o muncă de luni de zile pentru îmbunătăţirea, atât sub raport formal cât şi sub raportul conţinutului, a articolelor, notelor şi recenziilor care trebuiau să apară în aceste volume de „Anale" şi am redactat eu însumi o serie de articole, note şi recenzii, urmărind să dau revistei un conţinut original, bogat şi variat" (Ivănescu 1966: 22).

Deşi trecuse, între 1948 şi 1962, prin încercări foarte grele, pricinuite de anchete şi acuze politice grave, dar nefondate, în urma cărora a fost exclus din învăţământul universitar vreme de zece ani, Profesorul şi-a păstrat neatinsă rectitudinea morală şi devotamentul faţă de ştiinţă şi faţă de profesie. Din spusele, dar mai ales din comportamentul Domniei Sale, elevii şi colaboratorii săi timişoreni au învăţat care sunt priorităţile şi principiile vieţii omului de ştiinţă: 1. prioritatea absolută: informaţia, meditaţia şi creaţia ştiinţifică; 2. program de lucru riguros organizat şi respectat; 3. subordonarea, până la sacrificiu, a tuturor celorlalte preocupări socioculturale şi personale faţă de obiectivul ştiinţific; 4. proiecte ştiinţifice numeroase, mereu noi şi ample, menite să întregească cercetarea limbii, în ansamblu, şi a limbii române, îndeosebi, cu lucrări fundamentale, indiferent de vârsta la care îţi propui să le realizezi şi fără teamă de vrăjmăşia timpului; 5. din ştiinţă nu se pensionează nimeni, pentru că maturitatea, chiar senectutea, este un

BDD-A6480 © 2012 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 02:11:27 UTC)

avantaj pentru munca intelectuală, în special pentru cercetarea ştiinţifică, datorită informaţiei şi experienţei obţinute de-a lungul vieţii deplin dedicate acestei activităţi.

Acum, la o jumătate de veac de la venirea profesorului G. Ivănescu la Timişoara, unde a zăbovit doar şapte ani, timp suficient, însă, pentru a se reintegra deplin în sistemul universitar şi pentru a întemeia *Şcoala lingvistică timişoreană*, cuvintele rostite de profesorul Ştefan Munteanu la evenimentul aniversar, organizat, în 1982, la Universitatea „Al. I. Cuza" din Iaşi în onoarea marelui savant, exprimă acelaşi gând, aceeaşi convingere şi aceleaşi simţăminte pe care le trăim şi acum cei care ne-am împărtăşit din ştiinţa, din devotamentul pentru profesie şi din mărinimia Domniei Sale: „Ce a rămas durabil pentru noi, cei de la Timişoara, din partea profesorului Ivănescu?

Am găsit în d-sa un exemplu de generozitate intelectuală şi umană copleşitoare, cu care nu ne fusese dat să ne întâlnim până atunci. Am văzut în d-sa o pildă de muncă uriaşă, fără răgaz, închinată cunoaşterii.

Ne-a insuflat şi continuă să ne insufle şi de aici, de la Iaşi, unde a revenit, respectul faţă de adevărul rostit fără înconjur, sprijinit pe informaţia bogată şi aureolat de onestitate profesională.

Am fost părtaşi ceasuri întregi şi zile în şir la o nobilă şi atât de necesară pentru noi risipă de sine, de erudiţie, de cultură. Prilejurile, căutate sau nu, se năşteau de fiecare dată pentru a se transforma în dialoguri, inegale, ce e drept, despre cărţile şi teoriile noi, despre unele prejudecăţi şi erori acceptate prea uşor prin tradiţie şi prea nebăgate în seamă până atunci pentru a nu fi supuse criticii. Obsedat de marile întrebări ale gândirii lingvistice şi filozofice, profesorul Ivănescu le situa, de fiecare dată, în contextul larg al teoriei, al istoriei şi culturii." (Munteanu 1983: 17-18).

Profesorul Gheorghe Ivănescu a fost un magistru desăvârşit pentru şcoala filologică timişoreană, pe care foştii elevi şi colaboratori îl venerează mereu şi căruia îi datorează nesfârşită recunoştinţă. Dar, aşa cum subliniază Carmen-Gabriela Pamfil, „Dacă pentru constituirea unei şcoli ştiinţifice condiţia esenţială este fundamentarea teoretică a propriilor direcţii de cercetare de către magistru, pentru fiinţarea şi dezvoltarea ei, rolul decisiv revine discipolilor" (Pamfil 2008: 185). De aceea, urmaşii trebuie nu numai să-i primească şi să-i dezvolte ideile în propriile studii, ci şi să asigure, cu nestrămutat devotament, continuitatea principiilor şi a direcţiilor de cercetare stabilite de mentor nu doar pentru ei, ci şi pentru multe alte generaţii de lingvişti din această parte a ţării.

Referinţe bibliografice:

ANDRIESCU, Alexandru 1989: *Postfaţă. Concepţia lui G. Ivănescu despre limba română literară,* in G. Ivănescu, *Studii de istoria limbii române literare*, Ediţie îngrijită şi postfaţă de Al. Andriescu, Iaşi, Junimea, p. 249-263.

DRINCU, Sergiu 2006: *Gheorghe Ivănescu (1912-1987),* in *Viaţa academică din Banat 1866 – 2006*, Editori Păun Ion Otiman, Aurel Turcuş, Horia Ciocârlie, Sebastian Muntean, Timişoara, Editura Orizonturi Universitare, 2006, p.225-230.

GHEŢIE, Ion 1978: *Istoria limbii române literare. Privire sintetică*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.

GIUGLEA-ŢÂRA 1966: *Toponimice româneşti din Munţii Apuseni (Băişoara, Săcel, Muntele Săcelului*, in AUT, seria Ştiinţe filologice, IV, p.197-220.

IORDAN, Iorgu 1983: [Mesaj de felicitare] , in *Profesorul Gheorghe Ivănescu la 70 de ani. Omagiul elevilor şi colaboratorilor*, Iaşi, p. 29-30.

IVĂNESCU, Gheorghe 1948: *Sintaxa limbii române moderne* [curs litografiat], Iaşi; vezi şi id., *Curs de sintaxa limbii române moderne*, editat, adnotat şi prefaţat de Oana Popârda, Iaşi, Ed. Junimea, 2004.

IVĂNESCU, Gheorghe 1956: *Limba poetică românească*, in „Limbă şi literatură", II (1, p. 197-224).

IVĂNESCU, Gheorghe 1963: *Gramatica şi logica. I. Structura logică a gândirii ca factor primar al structurii morfologice a limbii,* in AUT, seria Ştiinţe filologice, I (1963), p. 259-267.

IVĂNESCU, Gheorghe 1964: *Gramatica şi logica. II. Structura gândirii ca factor primar al structurii sintactice a limbii,* in AUT, seria Ştiinţe filologice, II, p. 193-219.

BDD-A6480 © 2012 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 02:11:27 UTC)

IVĂNESCU,Gheorghe 1965a: *Preocupări şi perspective în cercetarea lingvistică la Timişoara*, in „Drapelul roşu”, XXII, nr. 6464, 17 oct. 1965, p. 2.
IVĂNESCU, Gheorghe 1965b: *Nume şi verb*, in *Omagiu lui Alexandru Rosetti la 70 de ani,* Bucureşti, p.421-426.
IVĂNESCU, Gheorghe 1966: *Memoriu asupra activităţii ştiinţifice şi didactice*, [text dactilografiat, păstrat în arhiva UVT].
IVĂNESCU, Gheorghe 1980: *Istoria limbii române*, Iaşi, Editura Junimea.
MUNTEANU, Eugen 2012: *Postfaţă. G. Ivănescu, deschizător de drumuri în studiul limbii române literare*, in Gheorghe Ivănescu, *Problemele capitale ale vechii române literare*, Ediţia a II-a revăzută, Îngrijirea textului, bibliografie, indici şi notă asupra ediţiei de Eugen Munteanu şi Lucia-Gabriela Munteanu, Postfaţă de Eugen Munteanu, Iaşi, Editura Universităţii „Al. I. Cuza”, 2012, p.387-393.
MUNTEANU, Ştefan 1983: *O pildă de muncă imensă închinată cunoaşterii*, in *Profesorul Gheorghe Ivănescu la 70 de ani. Omagiul elevilor şi colaboratorilor*, Centrul de Multiplicare al Universităţii din Iaşi, p.17-19.
MUNTEANU, Ştefan 1998: *Studii de lingvistică şi stilistică*, Piteşti, Editura Pygmalion.
MUNTEANU, Ştefan - ŢÂRA., Vasile D. 1978: *Istoria limbii române literare. Privire generală,* Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică; ediţia a doua, revizuită şi adăugită, Bucureşti, E.D.P., 1983.
OANCEA, Ileana 1993: *Romanitate şi istorie. Epistemă clasică şi literarizare*, Timişoara, Editura de Vest. [Cartea este dedicată de autoare profesorului Gheorghe Ivănescu.]
PAMFIL, Carmen-Gabriela 2008: *Alexandru Philippide*, Bucureşti – Chişinău, Litera Internaţional SRL.
ŞERBAN, Vasile - ŢÂRA, Vasile D. 1983: *Cuvânt înainte*, in G. Ivănescu, *Lingvistică generală şi românească,* Ediţie, note şi indice de Vasile Şerban şi Vasile D. Ţâra, Timişoara, Editura Facla, p. 10-13.

BDD-A6480 © 2012 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 02:11:27 UTC)